

**ІНСТИТУТ ЗАКОНОДАВСТВА
ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ**

**ЖЕНЕВСЬКИЙ ЦЕНТР
ДЕМОКРАТИЧНОГО КОНТРОЛЮ
НАД ЗБРОЙНИМИ СИЛАМИ**

**ЦЕНТР ДОСЛІДЖЕНЬ АРМІЇ,
КОНВЕРСІЇ ТА РОЗЗБРОЄННЯ**

НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА: МОНІТОРИНГ РЕАЛІЗАЦІЇ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

Київ 2018

УДК 340.132:323.2 (477)
Н 35

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Інституту законодавства Верховної Ради України
(протокол № 12 від 25 жовтня 2018 року)*

Н 35 **Національна безпека: моніторинг реалізації законодавства**
України. Київ: Інститут законодавства Верховної Ради України,
2018. 375 с.

ISBN

Збірка містить матеріали доповідей і тези виступів учасників міжнародних науково-практичних конференцій «Законодавче забезпечення парламентського контролю в оборонно-промисловому комплексі України» (14.03.2018 р.), «Правове регулювання децентралізації в Україні: безпекові аспекти» (26.06.2018 р.), «Моніторинг реалізації законодавства України про національну безпеку: сучасні виклики та реалії» (27.09.2018 р.), що проходили в Інституті законодавства Верховної Ради України.

Видання буде корисним для народних депутатів України, працівників органів державної влади і місцевого самоврядування, науковців та всіх, хто цікавиться питаннями удосконалення законодавства про національну безпеку.

УДК 340.132:323.2 (477)

Матеріали друкуються в авторській редакції

ISBN

© Автори, 2018
© Інститут законодавства
Верховної Ради України, 2018

ЗМІСТ

Копиленко Олександр. Реалізація законодавства України про національну безпеку: сучасні виклики та реалії (Передмова)	10
---	----

Виступи учасників фахової дискусії:

Частина I

ЗАКОНОДАВЧЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПАРЛАМЕНТСЬКОГО КОНТРОЛЮ В ОБОРОННО-ПРОМИСЛОВОМУ КОМПЛЕКСІ УКРАЇНИ

Флурі Філіп. Парламентський контроль над оборонним виробництвом	14
Гришфельд Анатолій. Государственно-частное партнерство в оборонной сфере	17
Кривенко Віктор. Більше свободи приватним компаніям ОПК України	20
Скрипник Олексій. Майбутнє військово-промислової політики	21
Архипов Микола. Прямые зарубежные инвестиции в ОПК Украины невозможны	24
Бадрак Валентин. Україна за рахунок роботи на зовнішніх ринках створює власну нову зброю	26
Бровченко Юрій. Зняття існуючої заборони створення спільних підприємств забезпечить входження на український ринок потужних інвесторів	29
Букін Павло. Проблема ціноутворення в державному оборонному замовленні потребує вирішення	31

Висоцький Олег. Оборонные предприятия должны получать кредиты по минимальной ставке	33
Горбулін Володимир. Дальність української ракети	35
Єрьомін Максим. Необхідне спрощення проведення процедури експортного контролю	38
Згурець Сергій. Щодо удосконалення «Укроборонпрому» ...	39
Кравченко Василь. Парламентський контроль має стати ефективним інструментом розвитку ОПК	44
Павлюков Валерій. Страны Европы не дают разрешения на поставку в Украину ряда комплектующих	48
Шостак Владислав. Міноборони фінансує близько 30 дослідно-конструкторських робіт з розробки нової зброї щорічно	50

Частина II

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ В УКРАЇНІ: БЕЗПЕКОВІ АСПЕКТИ

Воротін Валерій, Проданик Василь. Децентралізація державного та регіонального управління: ціннісні орієнтири та стандарти якості	52
Данилюк Юрій. До питання вдосконалення законодавства про місцеве самоврядування в Україні у контексті децентралізації влади	60
Дмитрієв Анатолій. Зарубіжний досвід здійснення децентралізації влади	65
Калиновський Богдан. Удосконалення системи місцевих правоохоронних органів у контексті реформи децентралізації (на прикладі національної поліції)	69

Клименко Оксана. Питання законодавчого регулювання децентралізації в контексті забезпечення економічної безпеки	75
Косілова Ольга. Забезпечення політичної безпеки України в умовах децентралізації державної влади	89
Косинський Віктор. Український парламентаризм: питання деліберації	95
Копчак Володимир, Солов'ян Володимир. Реформа децентралізації у сфері відповідальності національної поліції та інших органів системи МВС	105
Куян Ірина. Безпековий вимір реформи місцевого самоврядування	110
Лещенко Олександр. Цивільний захист в умовах децентралізації в Україні: аспекти правового регулювання	118
Мазур Тамара. Роль Міністерства культури у виробленні правових основ охорони культурної спадщини України в умовах децентралізації влади	127
Мищак Іван. Питання удосконалення охорони культурної спадщини в Україні в контексті децентралізації влади	131
Ніколаєнко Наталія. Тенденції запровадження інструментів деліберативної демократії в Україні: від філософського осмислення до законодавчих ініціатив	136
Остапенко Василь. Забезпечення права на свободу віросповідання в процесі децентралізації влади в Україні ...	148
Полтавець Сергій. Формування Росією груп впливу в Україні як фактор дестабілізації влади: до історії питання ...	154

Поляков Леонід. Безпекові аспекти децентралізації в Україні	160
Резнікова Ольга. Особливості запровадження принципів національної стійкості у контексті забезпечення національної безпеки в умовах децентралізації	165
Родченко Лариса. Формування громадянського суспільства в Україні за принципами демократії та національної безпеки	170
Самусь Михайло. Децентралізація у сфері охорони державного кордону	175
Слюсарчук Іван. Контррозвідувальна стратегія України: інтеграція громадянського суспільства та сектору безпеки в умовах децентралізації	180
Червякова Ольга. Загрози національній економіці в умовах посилення глобалізаційних тенденцій	186
Шаульська Галина. Законодавче забезпечення розвитку громадянського суспільства в умовах децентралізації влади в Україні	193
Ярмиш Олександр. Реформа децентралізації влади в Україні: доктринальні підходи, проблеми законодавчого забезпечення, безпекові аспекти	200

Частина III

НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА: ЕФЕКТИВНІСТЬ ТА УЗГОДЖЕНІСТЬ ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Андрушко Ірина. Інститут референдуму як чинник забезпечення національної безпеки	209
Анісімова Марина. Міжнародне партнерство – інструмент забезпечення національної кібербезпеки України	215

Барабаш Тетяна. Вплив реформи у сфері національної безпеки і оборони на кримінальний процесуальний закон ...	220
Білоус Віктор. Проблеми інвестиційної діяльності як складової фінансової безпеки держави	229
Бригінець Олександр, Касьяненко Любов. Проблеми фінансової безпеки держави на сучасному етапі	240
Глух Марина, Сердюк Вікторія. Міграційна політика як вектор національної безпеки України	249
Дідківська Галина. Міжнародне співробітництво України у запобіганні злочинності як запорука національної безпеки	256
Завидняк Володимир. Практика вирішення слідчими суддями питань, пов'язаних із слідчими (розшуковими) діями, в контексті утвердження прав і свобод людини	260
Князька Лілія, Дяченко Сергій. Проблеми соціального захисту та безпеки внутрішньо переміщених осіб	264
Коцюба Руслана. Гарантії ядерної безпеки як складова забезпечення національних інтересів держави	274
Лазаренко Аліна. Реалізація засади законності при проведенні обшуку в контексті забезпечення прав і свобод людини і громадянина	281
Лазебний Анатолій, Дробіняк Роксолана. Правоохоронні органи як суб'єкт забезпечення національної безпеки України	286
Левицька Людмила. Оновлення судової системи як запорука національної безпеки України	291

Линник Олена, Омельчук Любов. Окремі питання нормативно-правового механізму забезпечення економічної безпеки держави	300
Литвин Микола, Хруст Дмитро. Система внутрішньої безпеки України	305
Мельник Олена. Зовнішній державний фінансовий контроль за використанням бюджетних коштів – передумова фінансової безпеки держави	309
Мепарішвілі Хвича. Механізми державного управління забезпечення екологічної безпеки	313
Мілевський Микола. Щодо діяльності Служби безпеки України у розслідуванні тероризму	320
Мілевський Олександр. Деякі проблеми досудового провадження злочинів, пов'язаних із тероризмом	328
Ніколаєнко Наталія. Тенденції законодавчого забезпечення інформаційної безпеки в умовах зовнішньої агресії	336
Сіренко Оксана. Окремі питання розслідування кіберзлочинів та забезпечення національної безпеки	346
Телькінєна Тетяна. Дотримання демократичних цінностей як складова державної політики у сфері національної безпеки	350
Топчій Василь, Господаренко Володимир. Значення кримінально-правової політики у сфері національної безпеки України	355

Топчій Віталій. Кримінально-правова охорона державної таємниці у забезпеченні національної безпеки України	359
Фрідман-Козаченко Марія. Здійснення кримінального провадження у порядку перейняття та державна політика у сфері національної безпеки	363
Чайка Вікторія. Правові аспекти реалізації податкової політики в умовах забезпечення національної фінансової безпеки	367

СІРЕНКО ОКСАНА,

*професор кафедри кримінального процесу
та криміналістики Університету державної
фіскальної служби України,
кандидат юридичних наук, доцент*

ОКРЕМІ ПИТАННЯ РОЗСЛІДУВАННЯ КІБЕРЗЛОЧИНІВ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Злочинність, яка є невід'ємною частиною нашого суспільства, набуває віртуальних форм і на сьогоднішній день ми спостерігаємо значне розповсюдження комп'ютерних злочинів, що в першу чергу, пов'язано із стрімким розвитком новітніх інформаційних технологій.

Закон України «Про національну безпеку України» визначає основи та принципи національної безпеки і оборони, цілі та основні засади державної політики, що гарантуватимуть суспільству і кожному громадянину захист від загроз¹. При цьому йде мова і про стратегію кібербезпеки України.

Указом Президента України від 15.03.2016 року затверджено Стратегію кібербезпеки України (далі – Стратегія), метою якої є створення умов для безпечного функціонування кіберпростору, його використання в інтересах особи, суспільства і держави.

Відповідно до Стратегії, національна система кібербезпеки має насамперед забезпечити взаємодію з питань кібербезпеки державних органів, органів місцевого самоврядування, військових формувань, правоохоронних органів, наукових установ, навчальних закладів, громадських об'єднань, а також підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності, які провадять діяльність у сфері електронних комунікацій, захисту інформації та/або є власниками (розпоряд-

¹ Про національну безпеку : Закон України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19>

никами) об'єктів критичної інформаційної інфраструктури... Основу національної системи кібербезпеки становитимуть Міністерство оборони України, Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації України, Служба безпеки України, Національна поліція України, Національний банк України, розвідувальні органи, на які мають бути покладені в установленому порядку такі основні завдання: на Національну поліцію України – забезпечення захисту прав і свобод людини та громадянина, інтересів суспільства і держави від злочинних посягань у кіберпросторі; запобігання, виявлення, припинення та розкриття кіберзлочинів; підвищення поінформованості громадян про безпеку в кіберпросторі¹.

Ще у грудні 2011 р. в Україні створено Департамент по боротьбі з кіберзлочинністю МВС України. Даний підрозділ покликаний володіти не лише знаннями правових аспектів, законодавчих норм, які стосуються комп'ютерних злочинів (кіберзлочини), але й володіти інформаційними технологіями та бути в курсі останніх розробок у сфері ІТ-індустрії.

Кіберзлочини мають свої характерні риси серед яких виділяють наступні:

- 1) міжнародний характер злочину (виходить за рамки кордону однієї держави);
- 2) труднощі у визначенні «місцезнаходження злочину»;
- 3) слабкість зв'язку між ланками в системі доказів;
- 4) неможливість спостерігати і фіксувати докази візуально;
- 5) широке використання злочинцями засобів цифрової інформації².

Одним з ефективних засобів у розслідуванні кіберзлочинів є експертиза комп'ютерної техніки та програмних продуктів. Для створення доказової бази за кримінальним провадженням, пов'язаними з інформаційними технологіями в Україні активно розвивається судова комп'ютерно-технічна экс-

¹ Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 27 січня 2016 року «Про Стратегію кібербезпеки України»: Указ Президента України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/96/2016>

² Голубев В.О. Комп'ютерна злочинність. *Юридичний вісник України*. 2012. № 6 (9). С. 1–4.

пертиза, яка є самостійним родом експертизи і відноситься до класу інженерно-технічних експертиз.

Експертиза комп'ютерної техніки і програмних продуктів призначається у випадках, коли необхідно встановити фактичні данні, що мають значення для кримінального провадження і пов'язанні із застосуванням комп'ютерної техніки, та вчиненні за її допомогою певні дії, які встановлюються на основі спеціальних знань у галузях обчислювальної техніки та програмування.

Вона передбачає три самостійних експертних підвиди.

Експертиза комп'ютерної техніки встановлює факти й обставини, що мають значення у справі і пов'язанні із закономірностями функціонування та експлуатації комп'ютерної системи. Основними задачами цього підвиду експертизи є встановлення комплектації, технічного стану та функціональних можливостей комп'ютерної системи.

Експертиза програмних продуктів встановлює факти й обставини, пов'язані із закономірностями розробки та використання програмних продуктів комп'ютерної системи. Задачею цього підвиду експертизи є визначення функціонального призначення, технічних параметрів, вимог, алгоритму, структури, стану та особливостей програмного забезпечення.

Інформаційно-комп'ютерна експертиза встановлює факти й обставини, пов'язані із закономірностями створення, обробки та збереження інформації на комп'ютерних носіях. Її задачею є пошук, виявлення, відтворення і технічний аналіз інформації, створеної користувачем чи програмами в комп'ютерній системі¹.

На думку науковців, використання спеціальних знань шляхом залучення спеціаліста чи експерта значно підвищить результативність та полегшить роботу слідчого під час розслідування кіберзлочинів².

¹ Експертизи у судочинстві України: роз'яснення, законодавство, практика / за заг. ред. В.Г. Гончаренко та І.В. Гора. Київ : Юрінком Інтер, 2015. 509 с.

² Линник О.В. Використання спеціальних знань під час розслідування кіберзлочинів *Сучасні тенденції розвитку криміналістики та кримінального процесу: тези доп. міжнар. наук.-практ. конф. до 100-річчя від дня народження проф. М.В.Салтєвського* (м. Харків, 8 лист.2017 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2017. С. 116 – 118.

Специфіка проведення судової комп'ютерно-технічної експертизи формує нові можливості розвитку державної політики в сфері забезпечення інформаційної безпеки, протидії кіберзлочинності.

Науково-технічний прогрес не стоїть на місці, розширюється діапазон застосування інформаційних технологій в різних сферах життя, що в свою чергу породжує все нові види кримінальних правопорушень, і саме тому існує потреба в розробці нових методик судової комп'ютерно-технічної експертизи як засобу підвищення ефективності розслідування кіберзлочинів.